

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 15.—
za pol leta 7:50
za četrt leta 3:80
za 1 mesec 1:30

Posamezna številka 40 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 25

Ptuj, 21. septembra 1919

I. letnik

Našemu učiteljstvu.

Dr. Tone Gosak.

Razume se samo po sebi, da je uredba učitelja stara, kakor človeštvo samo. Vedno so bili ljudje, ki so znali več, kakor njihovi sodrugji in so jih podučevali.

V modernem smislu beseda pa se za naše slovensko pleme nahajajo početki učiteljskega stanu kot takega v dobah Marije Terezije in Jožefa II.

Takratna država je nujno rabila uradnikov, ki bi uradovali v jeziku, ki ga ljudstvo razume.

Iz te sebične potrebe države je počelo nastajati v saj deloma slovensko govoreče uradništvo in iz te potrebe se je počel gojiti po šolskih reformah Marije Terezije in Jožefa II. šola narodov jezik. V Ljubljani je bila posebna stolica za slovenščino. Jel je nastajati slovenski učiteljski stan.

Malo zavidanja vredna je bila njegova vloga, ker je bil slabo plačan in ni imel zasluženega ugleda.

Naše slovensko pleme se je tekom nadaljnjih 10 letij polagoma razvijalo iz kmečkega stanu v razne stanove, napredovalo je po omiki, pri čemur gre učiteljstvu seveda velika zasluga. Vendar je še le po novem šolskem zakonu l. 1869 napredoval učiteljski stan kot tak na primerno višino.

Še le sedaj je bilo mogoče dobiti učitelju v družbi mesto, ki mu je po njegovem poklicu že davno pristojalo. V gmotnem oziru je boj trajal naprej ter se je razvijal skozi do zadnje dobe. Mnogo krivice se je v tem oziru godilo nositeljem izobrazbe, ker je pač žalostna resnica ugotovljena po nekem Francozu: „Človeštvo plačuje najboljše tiste ljudi, ki ga morijo“, to so generali v vojni, potem pridejo na vrsto tisti, ki v prav posebni meri znajo zabavati; to so glasoviti pevci, igralci i. t. d.

Najslabše pa plačuje človeštvo učitelje, profesorje i. t. d., sploh taiste, katerim ima zahvaljevati svojo omiko, s tem svoj napredek in svoje blagostanje.

Vendar smo uverjeni, da bo v Jugoslaviji v tem oziru dotični Francoz moral uvideti svoj zmoti in bo učiteljstvo vsaj razmeroma dobro situirano.

Po svojem političnem prepričanju je učiteljstvo popolnoma naravno kot nositelj omike in napredka bilo vedno v vrstah naprednih strank.

Tako tudi danes v Jugoslaviji. Učiteljstvo tvori naravno organizacijo po vsej državi in ako ta organizacija učinkuje in deluje v sklenjenih vrstah, ima ogromen vpliv na dušo otroka, na odrastle in sploh na vse javno življenje.

Prav izrazito je označil upljiv učitelja nemški general Moltke po bitki pri Sedanu z besedami: „Pri Sedanu je zmagal nemški učitelj.“

Priznavam, da je imel največji vpliv na me ljudskošolski učitelj, ki ga smatram še danes za najboljšega izmed vseh, ki so me podučevali.

Vabimo in pozivamo gg. učitelje in

učiteljice na sotrudištvo pri javnem delovanju. Pri zadnjih shodih v ptujskem okraju so gg. iz učiteljskega stanu priredili in vodili, v kolikor je to bilo potrebno. Upamo in pričakujemo, da se zgodi to tudi v bodoče.

Vabimo Vas posebno k sotrudištvo pri „Ptujskem listu.“ Korakajmo skupno pri razvoju države in stranke v znamenju dela in napredka.

Upamo in verujemo, da bodete vzgajali jugoslovanski učiteji našo deco za naš jugoslovanski Sedan, ki nam osvobodi naše brate izpod italjanskega jarma.

Naše sodstvo.

List „Naš glas“, glasilo centralne zveze glavnih nameščencev v kraljevini SHS prinaša v zadnji številki z dne 15. t. m. jako pomemben članek o našem sodstvu. Članek vgotavlja žalostno dejstvo, da se vsakdo ugiba sodnijske službe; pobegajo od sodnije praktikantje in avskultantje, takorekoč v trumah, uhajajo že tudi sodniki in kmalu bo vrsta na okrajnih sodnikih. Naraščaja nobenega!

Vzrok temu splošnemu begu je slaba plača in slabo napredovanje v sodnijski službi.

Naslikano dejstvo mora s skrbjo navdati vsakega državljana, kateremu je pri srcu blagor domovine, blagor naroda.

Justitia est fundamentum regnorum! Pravica je podlaga vsaki državi. Kdo pa naj štiti pravico, ako ni sodnikov, ki čuvajo, da se zakoni pravično izvajajo.

Dolžnost vsakega iz med nas je, da naznani nedostatke, katere je opazil v javno upravi. Ako se ne pritožujemo javno glede pogreškov, ki se gode v naši državi, se ne bodo razmere nikdar zboljšale. Naša politična uprava gre naprej v istem tiru, kakor se je gibala v stari Avstriji. Politične oblasti se naravnost boje kako zadevo hitro in pa v stvari sami rešiti. „Prošnja se je odstopila v rešitev v Beograd, ali temu in temu od delku“ to je najbolj priljubljeno reševanje vlog. Da se pri politični oblasti ni nič zboljšalo, tega ne občutimo toliko, ker je bila tudi stara avstrijska politična uprava slaba. Drugače pa je z našimi sodnijami. Priznati moramo, da je bilo Avstrijsko pravosodstvo res izborno. Sodnije so bile splošno s sodniki dobro zasedene. Kako pa danes? Vzemimo Ptuj! Tu je bilo nekdanj devet do deset sodnikov. Ta teden posluje na celem sodišču le še reci in čitaj en sodnik. Vsi drugi so ali odpoklicani v Prekmurje, ali so na dopustu, ali bolani. Stranke prihajajo k sodišču ure in ure hoda, ker so pozvane. Ko pa pridejo na sodnijo, se jim tam reče: „Sodnika nema.“ Je sedaj huje, kakor je bilo ob prevratu, ko so nam pobegnili nemški sodniki. Kako to na ljudi vpliva, si lahko mislimo. Naš kmet mora nehote primerjati razmere, ki so obstojale poprej, z razmerami, kakoršne imamo danes. Nehote mora priti do zaključka, da je bilo še bolje ko so sodili pri sodiščih razni nemčurski sodniki, kakor pa sedaj, ko že kmalu sodnikov ne bo. Pri okrožnem so-

dišču v Mariboru ni bolje. Ker ni sodnikov, traja skoraj leto dni, predno pride do sporne razprave v kaki pravdi.

Po našem mnenju je dolžnost vlade, da se zagotovi v prvi vrsti dobre sodnike. Če se to ne zgodi, se nam je bati, da nastopijo pri nas orientalske razmere. Razširilo se bo nezaupanje v pravico. Ljudje bodo morali seči po samopomoči in ugnezdila se bode splošna korupcija.

Poziv beguncem in prijateljem naših sotrpinov iz zasedenega ozemlja.

Konstituira se je velevažna akcija za begunce dne 25. septembra t. l. v Ptuju.

Naproša se vse vladne institucije, železnice kot urade, da gredo velikemu zborovanju v vsakem oziru na roko v najaktualnejših vprašanih beguncem iz po Italjanih zasedenega ozemlja, ter se istovetno vabi in pozivlja vse begunce in njih zastopnike, kakor tudi legijonarje, da se v njih lastnem interesu polnoštevilno udeležijo tega zborovanja.

Pozivlja se tudi vsa ona društva in osebe, katere sočustvujejo z obupnim položajem cveta našega naroda, da po možnosti pripomorejo k tem važnim konstitucijam in iste podpirajo v vsakem oziru.

Začetek zborovanja ob 11. uri dopoldne v Mestnem parku v Ptuju. Zborovanje se vrši ob vsakem vremenu, ker politične razmere zahtevajo takojšnjih ukrepov.

Preskrba udeležnikov je v vsakem oziru zagotovljena. Železniška zveza ugodna, — opozarja se vpogledati vozni red radi zveze v Pragerskem.

Za konstituacijo stalnega Narodnega sveta za po Italjanih zasedenega ozemlja.

Tč. Narodni svet v Ptuju.

Dr. Jenko, tč. predsednik Bregant, tč. tajnik

Slinavka in parkljevka.

Piše dr. Ž. Zivnozdravnik Dr. Zavrnik.

Slinavka in parkljevka, poprej tudi sajevec ali kuga na gobcu in parkljev imenovana, je kužna bolezen dvoparkljarjev združena z mrzlico in razvojem mehurčkov in sledečih vgnid na gobcu, parkljih in vimenu. Kaj je pravzaprav vzrok, oziroma kateri bacil povzroči to bolezen, še ni dognano. Ve se le, da se oprime v prvi vrsti goveda in svinj, potem tudi ovce in koz, le zelo redko tudi mladih psov in maček ter konj.

Okužijo se živali večji del po skupnih napojih in krmi, paši po slinah, ki se cede bolni krm iz gobca. Prenese se po nastelji, posodi, rokah, nogah in obleki ljudi. Tudi perutnina zamore prenašati bolezen.

Prvi znaki boleznii so šepavost ali pa prenehanje žrenja ali vsaj popuščanja v žrenju. Kmalu se začno cediti vlečljive slinje iz gobca. Živina stoji pri tem o prestrašenim izrazom oči, na miru na mestu, ali brca z nogami. Počasi začne z gobcom na poseben način mlaskati in oprezno prepsicati. Kmalu se po-

Gospodarstvo.

Blíža se čas trgatve. Dobro bo, če si omislijo naši vinogradniki in krčmarji pravočasno glivice, ki vzbujajo čisto vrenje, kajti na tak način pospešijo vrenje v moštu in oslabijo v njem druge škodljive glivice, ki povzročajo slabo vrenje. Take dobre glivice, vrsta črešnjevka, se dobivajo na državnem kmetijsko kemičnem poskuševališču in prekuševališču v Mariboru, Vrbanova cesta 33, tudi po poštnem povzetju z navodilom vred. Cevka stane 2 K in zadostuje za polovnjak mošta. Ker je število cevk na zavodu omejeno, se bodo razpošiljale le tistim naročnikom, ki se bodo za to pravočasno priglasili. Če cevke poidejo, bo zavod oddajal Hanse nove bučce proti posebni varščini, toda le onim naročnikom, ki stanujejo v Mariboru. Naročilo se mora priglasiti do 15. septembra.

Državna posredovalnica za delo, podružnica za Ptuj in okolico. V tednu od 24. do 30. avgusta 1919 je iskalo dela 27 moških in 10 ženskih delavnih moči. Delodajalci so iskali 5 moških in 11 ženskih delavnih moči. Posredovanje se je izvršilo 15. V času od 1. januarja do 30. avgusta 1919 je iskalo dela 487 moških in 248 ženskih delavnih moči. Delodajalci so iskali 540 delavcev in delavk. Posredovanje se je v tem času izvršilo 313. Delo iščejo: 3 ekonomski, 33 polj. delavcev in delavk, 3 rudarji, 5 vrtnarjev, 9 kamnarjev, 1 steklar, 1 opekar, 20 ključavničarjev, kovačev, mehanikov in vajencev, 20 mizarjev, kolarjev, sodarjev, bičarjev in vajencev, 2 usnarja, 1 sedlar, 2 krojača, 2 čevljarskega vajenca, 5 pekovi, 1 sladničar, 4 mesarji, 1 natakar, 3 stavb. delovodje, 4 zidarji, 1 sobni slikar, 3 strojniki, 1 knjigovodja, 11 trg. sotrudnikov, 12 pis. moči, dninarji, služkinje i. t. d. V delo pa sprejme posredovalnica: 1 polj. pristava, 48 polj. delavcev in delavk, 15 pletarjev, 1 mlinarja, 7 služkinj i. t. d.

Državna posredovalnica za delo, podružnica za Ptuj in okolico. V tednu od 7. do 13. septembra je iskalo dela 51 moških in 10 ženskih delavnih moči. Delodajalci so iskali 10 moških in 7 ženskih delavnih moči. Posredovanj se je izvršilo 10. V času od 1. januarja do 13. septembra 1919 je iskalo delo 597 moških in 278 ženskih delavnih moči. Delodajalci pa so iskali 613 delavcev in delavk. Posredovanj se je izvršilo 368. Delo iščejo: 2 ekonomski, 19 polj. delavcev in delavk, 3 rudarji, 5 vrtnarjev, 9 kamnarjev, 2 glinarja, 15 kovačev, ključavničarjev, mehanikov in soferjev; 9 mizarjev, kolarjev, bičarjev, 4 usnarje, sedlarji, vrvarji, 19 krojačev in šivilj, 6 pekovi, 3 mesarji, 2 mlinarja, 2 stavb. delov. 4 zidarji, 1 sobni slikar, 1 tesar, 4 strojniki, 5 vratarjev in urad. slug, 8 trg. sotrudnikov, 95 dninar in dninaric, 12 pis. moči, 26 služkinj, 23 ključ. vaj. 15 meh. vaj. 20 miz. vaj. 1 mes. vajenec, 6. čevlj. vaj. 20 vaj. šivilj. V delo pa sprejme podružnica: 1 polj. pristava, 53 polj. delavcev in delavk, 14 pletarjev, 1 mlinarja, 1 strojnika, 2 pek. vaj. 7 služkinj itd.

Dopisi.

Zveze kmetijskih društev in podružnic v ptujskem okraju. V ptujskem okraju imamo že veliko kmetijskih podružnic in eno kmetijsko društvo v Ptujju. Na sedeže vsake župnije bi morala biti kmetijska podružnica, da bi potem kmetovalci lažje in ceneje dobavili svoje potrebščine. Ker je le komaj deset podružnic ustanovljenih, bo treba še kakih osem ustanoviti, da se tako zadosti krajevnim potrebam. Vse te podružnice bi naj bile zvezane med seboj. Ustanoviti je Zvezo kmetijskih podružnic, na čelo te zveze pa naj stopi Kmetijsko društvo v Ptujju. To društvo je že dosedaj v veliki meri preskrbovalo za celi okraj razne potrebščine, posebno kmetijske stroje in gnojila. Ako bi tedaj to društvo v imenu „Zveze“ dobavilo vso blago in ga razpečevalo potom „Zvezi“ družinam podružnic na kmetovalce, bi se dosegel vse-

stransko zadovoljiv uspeh in ustreglo zahtevam. Iz tega vzroka je priporočati, da se skličejo načelstva že ustanovljenih kmetijskih podružnic z načelstvom Kmetijskega društva v kratkem na Ptuj k posvetovanju radi ustanovitve. Okrajne zastop ptujski je za tako „Zvezo“ namenil znesek nad K 16000.— podpora. Člani podružnic se naj že sedaj doma posvetujejo o tej „Zvezi“ ter določijo odposlance na ustanovno zborovanje. Da je treba „Zvezo“ takoj ustanoviti, je razlog ta, da se morajo kmalu izvršiti naročila za umetna gnojila in potem vsa druga sredstva, ki so potrebna kmetovalcem in vinogradnikom. Posebno glede galice in žvepla za prihodnje leto bo treba pravočasno skrbeti, da ne bomo ostali praznih rok. Najbolje bi bilo, da Kmetijsko društvo in podružnica v Ptujju skličejo takšno zborovanje in izvršita vse priprave. Gotovo se bo tega zborovanja udeležila tudi Slov. kmetijska družba v Ljubljani in Zadržna zveza v Celju po svojih odposlancih, ki bi nam dali marsikaka potrebna navodila, člani podružnic pa jim izročili svoje goreče želje v izpolnitev. Le na ta način, ako bo med kmetovalci in kmetijskimi društvi (podružnicami) upostavljena najožja vez medsebojnega zblizanja in podpiranja, bo kmetovalec na zemljišču lahko izvrševal svojo težko delo.

Zaročil se je v nedeljo dne 14. t. m. g. Janko Vučak, najemnik obče znane in priljubljene slovenske kavarne „Balkan“ v Ptujju, z gospodično Tončko Sprocharjevo, hčerko pokojnega usnarja g. Sprocharja. Mlademu paru iskrene častitke in obilo sreče v bodočnost.

Mesto vencev na krsto umrlega Mihe Brenčiča je darovalo Kmetijsko bralno društvo v Rogoznici 100 K in sicer za invalidni sklad 50 K in za Ciril-Methodovo družbo 50 K; Cvahte-Brenčič iz Celja pa 50 K Dijaski kuhinji v Ptujju.

Tapage nocturne. V Prešernovi ulici se skoraj vsak teden enkrat pripeti, da se speče meščanstvo prebudi iz sladkega spanja. Razni ljudje imajo to navado, da z neko posebno brezbriznostjo pojo, vriskajo, ko že navadno vse spi. V noči od 17. do 18. sept. se je zopet ob 2. uri pojavila glasna družba, ki je prekinila ponočni počitek, lahko rečem večini, če ne vsem. Slišati je bilo, da so bili v tej družbi celo pripadniki inteligentnih slojev. Kar se gospoda v svoji lahkomišelnosti gotovo ne zaveda dalekosežnosti sličnega početja, hočem brez pardona na vse strani iste deloma navesti. Skrajna brezobzirnost je kogarkoli spraviti ob ponočni počitek, katerega rabi vsak neobhodno in ki je brezpogojno potreben za delo nastopnega dne. Človek zbujen ob 2. uri ponoči navadno potem ne zaspi več. Mogoče se bo kdo tolažil s tem, da je delal neprilike le nemškemu delu prebivalstva. Ne glede na to, da je slišno početje neplemenito in neloyalno, pa so prizadeti s to nameravo tudi pošteni Slovenci. Drugič se pa daje s takim razgrajanjem slab vzgled nižjimi slojem, ki še potem raji ni upravičeno delajo take ekscese. Stražnikom se pa jemlje tako moč in autoriteta; skratka vzgaja se anarhizem. Če se pa slično početje strinja z idejo Jugoslovanstva, Sokolstva in „Svete vojske“ pa si naj odgovori vsak sam; pač pa en sam akt take lahkomišelnosti izjalovi žareljen uspeh daljšega intenzivnega delovanja. Sicer pa ne vem, kakšen duševen preobrat bi se moral izvršiti, predno bi mi kot pripadniku učiteljskega stanu prišlo na um, da bi sred noči v mestni ulici pel in vpil kot Tevtonec oz. samo, da bi s slično družbo šel. To sem hotel povedati, ker vem da govorim iz srca mnogih in ker me pri tem vodi samo misel za dobro narodno stvar naj si mi po tem kdor zameri ali ne. Franc Šegula.

Poverjenišтво za pravosodje v Ljubljani. Svoječasno je bilo v Ptujju devet sodnikov, sedaj pa pet. Kako bi moglo pet sodnikov to delo opraviti pri tako veliki sodnji je seveda uganka, ki ostane nerazrešena. Poslušajmo pa dalje. Od teh 5 sodnikov je sedaj eden na dopustu in odide po dopustu tudi iz Ptujja. Drugi je prestavljen v Prekmurje. Tretji je bolan. Razprave so odpadle. Stran-

kažejo razni mehurčki v velikosti od leče do oreha ali še večji, ki so napolnjeni z rumeno tekočino. Ti mehurčki razpočijo in namestno ostane vgnida. Vidi se te znake na gobcu, ob nosnicah, dlesmi, usnici, nebu in na jeziku. Skoro enak razvoj je v razpokljini parkljev, pri čemur morejo noge zato dobo mljiv. Mehurčki se tudi napravijo na vimenu in siskih, ki pa kmalu počijo vsled molze in se kmalu poskrijejo s krastami, kar se tudi hitro zgodi na volčih svinj.

Posledice so zelo neprijetne in hude. Živina zgubi takoj na teži, ni za rabo in mladi naraščaj težko prestopi bolezen. Zlasti pri teletih se rad pridruži želodčno in črevesno vnetje, ki uniči žival. Posebno hudo rado pobere sisajoča praseta. Krave zgube mleko, včasih celo, ali se po ta spremeni v neporabljivo goščo. Druge posledice so si lahko povrženje ali zvrženje bregih, vnetje očesa, srca, popolnoma zguba mleka do naslednjega teleta ter konečno tudi vnetje področja in odpadek roga. V času je bolezen posebno hude vrste, se razvija kakor navadno, da si je peti dan bolša, a 7 do 8 dan se naenkrat poslabša in živinče pogine.

Obvaruje se bolezn, če se ne pride blizu bolanih, se ne goni živina, kje je hodila ali bila gonjena bolena. Svinje se obvarujejo, če je govedo bolno, edino da jih ima le oseba na skrbi, ki nima nobenega opravka z govedom. Posebno je paziti, da ne pridejo svinje blizu gnoja iz okuženih govejih hlevov, se jim ne dajo nekuhanega mleka od obolelih krav. Torej imete svinje v hlevih. Pri tem je važno pa to, da se bolezen prenešena od svinj na govejo živino, lahko naenkrat poveča in postane ostrejša.

Navadno se spremembe na gobcu v 5 do 6 dnevih vgladijo, če se je živino gojilo, ona na parkljih pač trajajo, predno zacelijo, 14 dni do 3 tedne.

Če je enkrat ena živina okužena, je najbolje umetno okužiti vse. Obvarovati se pač ne da, ker je prenos prerastličen, in bolje je da vse živali naenkrat prebole, zlasti pa, ker je bolezen po umetni okužbi malo lažja. Okuži se na ta način, da se s kako krpo rahlo potegne po gobcu obole in s to krpo zdrave močno nadrgne po gobcu zlasto notranjih straneh ustnic.

Bolnikom se mora dati v prvi vrsti mir in znago, ter svežo čisto vodo, da si sami zamorejo v njej gobec prati. Krmiti se mora z mehkiimi krmili, sveže travo, mehko otavo, težko obolenem se dajejo pomije in mlačna ali otrobova voda. Teletom se daje prekuhan mleko. Nastila bodi mehka in dovolj, v tem obziru priporočam mehah mah ali namočeno — pa ne mokro — žaginje ali najbolje je mul. Gobec se spira z jezihovo vodo, kateri se pridene malo galuna ali malo galicije. Čim manj žere živina, tem večkrat je treba izpirati gobec. Pustiti pa je ona neumnost, ki jo mnogokje najdem, da se muči žival s česnom ali čebulo. Kdor tega ne verjame, naj se enkrat na sebi rane, najboljši primer bi bil takozvani „vuk“ po dolgi hoji, nadrgne s česnom. Rad bi vedel, kako dolgo vrsto vragov ali svetnikov bo na pomoč klical.

Pri izpiranju gobca mora biti previden, ne grabiti za jezik, ker lahko pri tem zdrigne vso slivnico in taka žival mora poginiti. Če ni drugega pri roki, zadostuje navadna čista hladna voda, a takrat je treba spirati večkrat na dan. Za parklje se lahko vzame za zmičvanje 2 do 4% lizolova raztopljina, v sili tudi ter in potem se nasiplje z mešanico iz modre galice in oglja. Pri tem se ne sme pozabiti, da se vzame vsacega polovico po tehtnici. Bolje je vzeti premalo galice in preveč oglja, kakor pa narobe. Tudi se lahko napravi majhna jamica, v katero se vlije apnene vode. Črez to jamico se pelje živina, da stopi s parklji v vodo. Mleko je treba na vsak način izmoljiti, surovega se ne sme uživati, ker zamore dobiti tudi človek ta bolezen. Ko se je bolezen obrača na bolje, se ne sme zlasti volov vsaj 14 dni ne rabiti za težje delo. Kakor hitro je bolezen prestala, se živali kmalu popravijo, krave dobe tudi več mleka, vendar ne družujejo nikdar one izdatnosti, katero so imeli pred boleznijo.